

TYÖPAJAKONSEPTIN KEHITYS HELSINKI PRIDE -VIIKON OHJELMISTOON

Case: BOWPOWRR WORKSHOP

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, muotoilun koulutusohjelma

kevät, 2020

Jenna Törmänen

Muotoilun koulutusohjelma
Visamäki

Tekijä	Jenna Törmänen	Vuosi 2020
Työn nimi	Työpajakonseptin kehitys Helsinki Pride -viikon ohjelmistoon	
Työn ohjaajat	Ville Siipola, Mirja Niemelä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa toiminnallinen työpaja Helsinki Pride -viikon ohjelmistoon palvelumuotoilun menetelmin. Työpajassa valmistettiin asuste Pride-mielenosoituskulkeudessa käytettäväksi. Työpaja oli kaksipäiväinen ja se järjestettiin Pride Housessa Kansallismuseon tiloissa.

Pride-liike on syntynyt puolustamaan ihmisoikeuksia ja vaatimaan yhdenvertaista kohtelua sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille. Pride-viikko on vuosittainen ihmisoikeus- ja kulttuuritapahtuma, jota järjestää Helsinki Pride -yhteisö.

Työpajakonsepti kehitettiin palvelumuotoiluprosessin teoriaa ja muotoiluajattelun periaatteita hyödyntäen. Konseptia tarkasteltiin myös saavutettavuuden näkökulmasta. Tavoitteena oli luoda kävijöille muisto mukavasta tunnelmasta sekä konkreettinen tuote, itsevalmistettu rusetti kierrätysmateriaaleista. Työpajan kävijöitä oli ohjaamassa vapaaehtoisista koostuva tiimi. Kävijöiltä ja sidosryhmiltä kerättiin palautetta ja kommentteja, joita voidaan hyödyntää tulevaisuudessa työpajakonseptin jatkokehittämiseen.

Kansallismuseo tallensi kokoelmiinsa Pride Housen toimintaa valokuvamallalla ja keräämällä esineitä. Työpajassa valmistettu rusetti lahjoitettiin Kansallismuseon kokoelmiin ja se päättyi osaksi Suomen tarina -näyttelyn nykydokumentointia sekä valittiin kuukauden esineeksi vuoden 2019 marraskuussa.

Avainsanat Pride, työpajakonsepti, palvelumuotoilu, saavutettavuus

Sivut 40 sivua

Design
Visamäki

Author	Jenna Törmänen	Year 2020
Subject	Design and production process of a workshop concept for Helsinki Pride week	
Supervisors	Ville Siipola, Mirja Niemelä	

ABSTRACT

The aim of the thesis was to design and produce a workshop concept for Helsinki Pride week with service design methods. The two-day workshop was part of the Pride House program in the National Museum of Finland. In the workshop the participants made an accessory to use in the Pride parade.

Helsinki Pride week is an annual cultural and human right event organized by Helsinki Pride Community. The workshop concept was created by using the theory of service design process and design thinking principles. The aim was to create a memory of a nice atmosphere and also a concrete product, a bow made from recycled materials.

National Museum of Finland and Finnish Heritage Agency documented Pride House activities by photographing and collecting objects. Transpride bow made in the workshop was donated to their collections. The bow is exhibited in the contemporary documentation section of the Story of Finland exhibition in the National Museum of Finland. The bow was also the artefact of the month in November 2019.

Keywords Pride, workshop concept, service design, design thinking

Pages 40 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Aiheen valinta	1
1.2	Kysymyksenasettelu.....	1
1.3	Viitekehys.....	2
2	PRIDE – YLPEYS.....	3
2.1	Sukupuolen moninaisuus.....	3
2.1.1	Sanastoa	4
2.1.2	#Translaki2019	5
2.2	Stonewallin mellakat.....	6
2.3	Helsinki Pride -yhteisö	7
2.4	Helsinki Pride 2019	7
3	MENETELMÄT	10
3.1	Palvelumuotoilu	10
3.1.1	Palvelumuotoiluprosessi	10
3.1.2	Palvelumuotoilija.....	11
3.2	Asiakaskokemus.....	12
3.3	Saavutettavuus	12
3.4	Turvallisemman tilan periaatteet.....	13
4	BOWPOWRR WORKSHOP	15
4.1	Työpajan tavoitteet.....	16
4.2	Valmistettava tuote	17
4.2.1	Kaavoitus ja tuotekehitys	18
4.2.2	Ohjeistuksen laatiminen ja esivalmistelut.....	19
4.2.3	Materiaalit.....	20
4.3	Työpajan ohjaajat.....	20
4.3.1	Perehdytys.....	21
4.3.2	Turvallisuus.....	21
4.4	Tila.....	22
4.4.1	Ensimmäinen työpajapäivä	23
4.4.2	Toinen työpajapäivä	25
5	NÄKYVYYS.....	27
5.1	Instagram	27
5.2	Kansallismuseo.....	29
5.2.1	Tapahtuman arkistointi	30
5.2.2	Kansallismuseon näyttely	31
5.2.3	Kuukauden esine	32
6	TULOKSET	33
6.1	Palaute	33
6.2	Palvelun kehitys	34

6.2.1	Saavutettavuus.....	34
6.2.2	Kohderyhmän määrittely	35
6.2.3	Valmistettava tuote.....	35
6.2.4	Palautteen kerääminen	36
6.3	Reflektointi.....	36
LÄHTEET		38
KUVALÄHTEET		40

1 JOHDANTO

Opinnäytteessä suunnitellaan ja toteutetaan toiminnallinen työpaja Helsinki Pride -viikon ohjelmistoon. Työpajassa valmistetaan asuste käytettäväksi mielenosoituskulkueessa. Työpaja on kaksipäiväinen ja järjestetään 27.-28.6.2019 Pride Housessa Kansallismuseon tiloissa.

Helsinki Pride -viikko on vuosittainen ihmisoikeus- ja kulttuuritapahtuma. Viikko huipentuu Pride-kulkueeseen ja puistojuhlaan, joka on kasvanut viime vuosina Suomen suurimmaksi yleisötapahtumaksi. Vuodesta 2018 lähtien mielenosoituskulkueeseen on osallistunut arvioiden mukaan noin 100 000 ihmistä. (Helsinki Pride -yhteisö, n.d.)

Työpajakonsepti kehitetään palvelumuotoilun menetelmin ja palvelumuotoiluprosessin teoriaa hyödyntäen. Muotoiluajattelun periaatteet ovat mukana suunnittelu- ja kehitysprosessissa. Työpajakonseptia tarkastellaan myös saavutettavuuden näkökulmasta. Tavoitteena on kerätä työpajan kävijöiltä ja sidosryhmiltä palautetta, kommentteja ja kehitysideoita, joita voidaan käyttää tulevaisuudessa työpajakonseptin jatkokehittämiseen.

1.1 Aiheen valinta

Opintojen aikana minulla on herännyt kiinnostus ohjaamista kohtaan. Eri-laiset ohjaamiseen ja työpajakonsepteihin liittyvät aiheet olivat vahvoja vaihtoehtoja opinnäytetyön aiheeksi heti aiheen valintaan liittyvän ajatus-työn alkumetreiltä lähtien.

Tavoitteena oli yhdistää opinnäytetyössä ammatillisia mielenkiinnon kohteita sekä jokin ajankohtainen teema tai aihe, jota käsitellä työssä. Itseilmaisuuksien luovuus, visuaalisuus, käsillä tekeminen, yhteisöllisyys, ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuus olivat teemoja, joiden ympärille lähdimme ideoimaan projektia.

Vuonna 2018 suunnittelemani POWRR-mallisto ja konsepti toimi inspiraationa opinnäytetyön aiheelle. Päätin jatkaa mallistossa esillä olleiden teemojen käsittelyä tämän projektin puitteissa.

1.2 Kysymyksenasettelu

Opinnäytetyöprosessissa etsitään ja määritetään vastaukset sille, millainen on hyvä työpaja toteutettavaksi Helsinki Pride -viikolle, kuinka työpaja toteutetaan, mikä on Pride-liike ja kuinka palvelumuotoilun menetelmiä hyödynnetään työpajan suunnitteluprosessissa. Keskeiset kysymykset, joihin vastaan opinnäytteessäni:

Millainen on toimiva työpaja Helsinki Pride -viikon ohjelmistoon?

Miten työpaja toteutetaan?

Mikä on Pride-liike?

Kuinka hyödyntää palvelumuotoilun menetelmiä työpajan suunnitteluprosessissa?

1.3 Viitekehys

Keskeiset tahot, jotka linkittyvät opinnäytetyössä, ovat Helsinki Pride 2019, Kansallismuseo ja BOWPOWRR WORKSHOP. Opinnäytteessä avataan Pride-liikkeen taustaa, sukupuolen moninaisuutta ja #translaki2019-kampanjaa. Suurin osa vuoden 2019 Pride-viikon ohjelmasta järjestetään Kansallismuseon tiloissa, lisäksi Kansallismuseo arkistoi järjestettyä ohjelmaa. Työpajan suunnittelun teoriapohjana toimii palvelumuotoilun menetelmät ja muotoiluajattelun periaatteet, työpajaa tarkastellaan myös saavutettavuuden ja asiakaskokemuksen näkökulmasta. Toteutuneen työpajan keskeisimmät elementit ovat valmistettava tuote eli rusetti, kierrätysmateriaalit ja työpajan ohjaajat.

Kuva 1. Viitekehys.

2 PRIDE – YLPEYS

Pride – suomeksi ylpeys – liike on syntynyt puolustamaan ihmisoikeuksia ja vaatimaan yhdenvertaista kohtelua sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille. Setan (2017, s. 18) mukaan ennakkoluulo on perusteeton, kielteinen uskomus tai näkemys toisesta ihmisestä tai asiasta. Usein ennakkoluulojen taustalla on vanhoja, toisen aikakauden ajatteluun liittyviä käsityksiä. Syrjintä on eriarvoista kohtelua, jolle ei ole hyväksyttävää syytä ja se perustuu johonkin syrjintäperusteeseen. Kielletyt syrjintäperusteet määritellään yhdenvertaisuuslaissa sekä tasa-arvolaissa. (Unicef, n.d.)

Yhdenvertaisuus on sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, sukupuolen ilmaisustaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielpiteestään, vammastaan, terveydentilastaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. Perusoikeudet kuuluvat kaikille. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. (Oikeusministeriö, n.d.)

2.1 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli ja sen ilmenemismuodot ovat moninainen ilmiö, sukupuolen moninaisuus sisältää sekä sukupuolivähemmistöt että sukupuolienemmistöt. Sukupuoli koostuu erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista. (Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus, n.d.)

Ihminen voi olla sukupuoleltaan esimerkiksi nainen, mies, molempia näitä yhtä aikaa, jotain näiden väliltä tai jotain ihan muuta. Toisilla ei ole lainkaan sukupuolta. Sukupuolen moninaisuuteen kuuluu, että jotkut ihmiset käyvät läpi transition eli sukupuolenkorjauksen. Transitioprosessi on aina henkilökohtainen, se voi sisältää esimerkiksi kehollisia, sosiaalisia, psyykkisiä ja juridisia muutoksia. Sukupuolen moninaisuuteen kuuluu myös sukupuolen ilmaisu. Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa erilaisia ilmaisun tapoja, yksilön toimintaa ja käyttäytymistä, jotka ovat kulttuurissa sukupuolitettuja. Sukupuolen ilmaisun tapoja voi olla esimerkiksi vaatetus, muu ulkonäkö, puhe-tyyli, ilmeet ja eleet. (Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus, n.d.)

Käsitys vain kahdesta toisilleen vastakkaisesta sukupuolesta sulkee ulos kaikki ne, jotka eivät mahdu perinteisiin naisen tai miehen muotteihin. Oikeus omaan sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun haluamallaan tavalla kuuluu meille jokaiselle. (Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus, n.d.) Sukupuolinormien kyseenalaistaminen ei tarkoita eri

sukupuolten välisten erojen kieltämistä tai poistamista. Kyseessä on päinvastoin sukupuolten moninaisuuden myöntäminen. (Seta, n.d., s. 6)

2.1.1 Sanastoa

Sanasto on koostettu Setan ja Oikeusministeriön sateenkaarisanastojen pohjalta. (Seta, 2020 & Oikeusministeriö, n.d.) Jokaisen ihmisen kokemus itsestään ja identiteetistään on ainutlaatuinen, eivätkä termit varmasti koskaan voi täysin tavoittaa tätä hienosyistä monimuotoisuutta. (Seta, 2020)

LGBTQ / LGBTQIA+ – Lyhenne sanoista lesbian, gay, bisexual, queer/questioning, intersexual, asexual.

Sukupuolivähemmistöt – Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan usein transihmisiä (transsukupuoliset, transvestiitit, ja muunsukupuoliset tai transgenderit) ja intersukupuolisia. Sukupuolen moninaisuus voi olla biologistista tai se voi liittyä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun.

Sukupuoli-identiteetti – Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen kokemusta omasta sukupuolestaan. Sukupuoli-identiteetti on yksilöllinen, eikä se välttämättä vastaa henkilölle syntymässä määriteltyä sukupuolta. Syrjintä sukupuoli-identiteetin perusteella on kielletty tasa-arvolaissa.

Sukupuolen ilmaisu – Sukupuolen ilmaisulla tarkoitetaan sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Syrjintä sukupuolen ilmaisun perusteella on kielletty tasa-arvolaissa.

Transihminen – Transihminen on yleiskäsite, jolla usein kuvataan kaikkia, joiden sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu joskus tai aina eroaa odotuksista sille sukupuolelle, johon heidät syntymähetkellä määriteltiin.

Transsukupuolinen – Ihminen, jonka sukupuoli-identiteetti ei vastaa syntymässä määriteltyä sukupuolta. Transsukupuolisen ihmisen sukupuoli-identiteetti voi olla mies, nainen ja/tai jotain muuta. Transsukupuolinen ihminen voi korjata kehoaan vastaamaan sukupuoli-identiteettiään.

Transtaustainen – Ihminen, joka sukupuolen korjauksen jälkeen ei määrittele itseään transsukupuoliseksi, voi tarvittaessa kuvata itseään transtaustaiseksi ihmiseksi.

Muunsukupuolinen – Muunsukupuolinen ihminen voi olla sekä mies että nainen, jotakin mieheyden ja naiseuden väliltä tai sitten täysin tämän jaon ulkopuolella.

Sukupuoleton – Kaikilla ihmisillä ei ole sukupuoli-identiteettiä. Joillekin ihmisille taas sukupuolettomuus voi olla sukupuoli-identiteetti.

Intersukupuolinen – Osa ihmisistä on intersukupuolisia. Heitä ei pystytä fyysisten ominaisuuksiensa, yleensä sukuelinten, perusteella tulkitsemaan kummankaan binäärisen sukupuolen edustajaksi. Myös intersukupuolisille henkilöille määritellään syntymän yhteydessä tutkimusten jälkeen juri-diseksi sukupuoleksi nainen tai mies. Syntymässä tehty määrittely ei kuitenkaan välttämättä vastaa henkilön omaa kokemusta sukupuolestaan.

Sukupuolinormi – Stereotypiat ja kirjoittamattomat säännöt yhteiskunnassa ja kulttuurissa, joiden mukaan ihmiset ovat naisia tai miehiä ja heidän tulisi käyttäytyä sukupuoleen liitettyjen stereotyyppien mukaan. Sukupuolinormin mukaan nämä sukupuolet ovat muuttumattomia ja toistensa vastakohtia ja sukupuoli voidaan määritellä anatomisen ja biologisten piirteiden sekä ulkoisen olemuksen ja itseilmaisun mukaan.

Cis(sukupuolinen) – Kuvaa sitä, kun ihmisen sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu ovat hänelle syntymässä määritellyn sukupuolen ja siihen lisättyjen kulttuurisidonnaisten odotusten mukaiset. Suurin osa ihmisistä on cissukupuolisia. Latinan kielestä peräisin oleva termi cis on vastakohta sanalle trans.

Cisnormi – Yhteiskunnassa vallitseva kulttuurinen ajatusmalli ja kirjoittamaton sääntö, jonka mukaan kaikkien ihmisten oletetaan kokevan, omaksuman ja ilmentävän heille syntymässä määriteltä sukupuolta.

Seksuaalivähemmistöt – Ihmiset, joiden seksuaalinen suuntautuminen on jotain muuta kuin heterous, esimerkiksi homot, lesbot, biseksuaalit, pansoseksuaalit ja aseksuaalit. Seksuaalisessa suuntautumisessa on kyse siitä, keihin ihminen tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa. Määrittelyn perustana on sekä oma että vetovoiman kohteen sukupuoli.

Panseksuaalisuus – Ihminen tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa ihmisiä kohtaan riippumatta heidän sukupuolestaan. Kiinnostuksen kohteen sukupuolella ei ole heille merkitystä. Termit panseksuaalisuus ja biseksuaalisuus ovat osittain päällekkäisiä.

Aseksuaalisuus – Ihminen kokee hyvin vähän tai ei lainkaan seksuaalista vetovoimaa toisia henkilöitä kohtaan. Sana ei määrittele kokijan omaa sukupuolta tai sukupuoli-identiteettiä. Aseksuaalinen ihminen voi tuntea emotionaalista vetovoimaa mihin sukupuoleen tahansa tai ei kehenkään.

Heteronormatiivisuus – Ajattelutapa, jossa heteroutta pidetään kaikkia muita seksuaalisen suuntautumisen muotoja toivotumpana, luonnollisempana ja parempana.

2.1.2 #Translaki2019

Trasekin huhtikuussa 2019 käynnistämä kampanja, #Translaki2019, tavoittelee translain kunnianhimoista uudistusta kirjatuksi Suomen uuteen

hallitusohjelmaan. Suomen nykyinen translaki sisältää räikeitä ihmisoikeusloukkauksia. Suomi on pohjoismaista ja lähes kaikista muista Euroopan maista ainoa, jossa transihmisiltä vaaditaan lisääntymiskyvyttömyyttä juridisen sukupuolen vahvistamiseksi. Uudistuksen myötä keneltäkään suomalaiselta ei enää vaadittaisi lisääntymiskyvyttömyyttä tai raskasta vuosia kestävästä lääketieteellisestä tutkimuksesta ehtoina oikean juridisen sukupuolen vahvistamiseksi. Sukupuolen juridinen korjaaminen tulee erottaa lääketieteellisestä ja psykiatrisesta prosessista. Juridisen sukupuolen vahvistamisen tulee Suomessakin perustua vain ihmisen omaan ilmoitukseen. Tavoitteena on, että sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ihmiset ja heidän läheisensä saadaan tasa-arvoiseen asemaan muiden suomalaisten kanssa. (Trasek, 2019)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut vuonna 2017, että lisääntymiskyvyttömyyden vaatiminen sukupuolen oikeudellisen korjaamisen ehtona loukkaa ihmisoikeuksia. Nykyisen lain muutostarpeisiin ovat kiinnittäneet huomiota lukuisat kansalliset ja kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt sekä useat viranomaistahot. (Trasek, 2019)

2.2 Stonewallin mellakat

Stonewallin mellakoita pidetään nykyisen Pride-liikkeen syntymisen alkuna. (Pitman, 2019, s. 13) Poliisit ratsasivat New Yorkissa sijaitsevan Stonewall Inn -baarin kesäkuun 28. päivä vuonna 1969. (Pitman, 2019, s. 90) Ratsiat homobaareihin ja -klubeille olivat tuohon aikaan yleisiä, homoseksuaaliset teot ja pukeutuminen ”vastakkaisen sukupuolen vaatteisiin” oli laitonta. Eläminen avoimesti homona oli vaikeaa ja vaarallista, transihmisiä ja homoja pidätettiin, vietiin psykiatriseen hoitoon ja heidät torjuttiin täysin valtaväestön keskuudessa. (Pitman, 2019, s. 20) Toisin kuin aiemmin vastaavissa tilanteissa, tällä kertaa transihmiset, lesbot ja homot eivät myöntyneet poliisin kohteluun vaan alkoivat taistella vastaan. Kesäisen aamuyön tapahtumista tai siitä, kuka mellakan aloitti, ei ole selkeää kuvaa ja ihmisten muistot tapahtumien kulusta vaihtelevat paljon. (Pitman, 2019, s. 90–91) Mellakat Stonewallissa jatkuivat muutaman päivän ajan. (Pitman, 2019, s. 248)

Muutamit tuhannet ihmiset osallistuivat ensimmäisiin Pride-kokoontumisiin 28.6.1970 New Yorkissa ja Los Angelesissa Stonewallin mellakoiden vuosipäivänä. Vuosikymmenien kuluessa mielenosoitukset ja kulkueet ovat levinneet ympäri maailman ja osallistujamäärät ovat kasvaneet voimakkaasti. Nykyisin Pride-mielenosoituskulkueita järjestetään jokaisessa maanosassa ja suurimmat niistä keräävät miljoonia osallistujia vuosittain. (McFarland Bruce, 2016, s. 30)

2.3 Helsinki Pride -yhteisö

Helsinki Pride -yhteisö on kansalaisjärjestö ja asiantuntijaorganisaatio, jonka tavoitteena on poistaa kulttuuriin, kieleen sekä yhteiskunnan rakenteisiin, arvoihin ja normeihin sisältyvää eriarvoisuutta. ”Jokaisen tulee olla yhteiskunnan ja lainsäädännön edessä tasavertainen seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta riippumatta.” (Helsinki Pride -yhteisö, n.d.)

Gay liberation -liike rantautui Suomeen 1970-luvulla, Seksuaalinen tasa-arvo SETA ry, nykyinen Seta ry, perustettiin vuonna 1974 ja vuosittaisia mielenosoituskokouksia kutsuttiin Vapautuspäiviksi. Mielenosoitukset, jossa vaadittiin yhdenvertaisia oikeuksia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille ja vastustettiin syrjintää, järjestettiin eduskuntatalon läheisyydessä. Ensimmäinen mielenosoituskulkue järjestettiin vuonna 1981. Vuonna 1990 perustettiin HeSeta, nykyään Helsinki Pride -yhteisö, joka otti vastuun Helsingin Vapautuspäivien järjestämisestä. Kulkue alkoi muuttumaan karnevalistisempaan suuntaan, mukaan tuli paljon värikästä rekvisiittaa, ilmapalloja ja banderolleja. (Helsinki Pride -yhteisö, n.d.)

Helsinki Pride -yhteisön toiminta ja Pride-viikko tapahtumana kasvoivat 2010-luvun aikana voimakkaasti. Nykyisin Helsinki Pride on näkyvin ihmis-oikeustapahtuma ja Pride-kulkue on kasvanut Suomen suurimmaksi yleisötapahtumaksi. (Helsinki Pride -yhteisö, n.d.)

2.4 Helsinki Pride 2019

Kuva 2. Senaatintori ennen Pride-kulkueen lähtöä.

Helsinki Pride 2019 järjestettiin 24.-30.6.2019, viikon päätapahtumapaikka Pride House toimi Kansallismuseon tiloissa. Pride-viikon ohjelmisto sisälsi paljon erilaista ohjelmaa, luentoja, keskustelutilaisuuksia, työpajoja, taidetta, kulttuuria, juhlia ja bileitä. Vuoden teema oli Liike, johon linkittyi myös Stonewallin 50-vuotisjuhla ja Pride-liikkeen historia. (Museovirasto, 2019c)

Kuva 3. Pride-kulkue Senaatintorilta Kaivopuistoon. (Jounila, 2019)

Viikko huipentui Senaatintorilta startanneeseen mielenosoituskulkueeseen ja puistojuhlaan Kaivopuistossa. Osallistujia kulkueessa oli arvioiden mukaan noin 100 000. Kaivopuistossa päälavalla esiintyi muun muassa Betty Fvck, Mercedes Bentso, July Jones ja Tuure Boelius, lisäksi puistojuhlalla oli dj-lava, lastenalue, ruokakylä, anniskeluterassi ja promootioalue. Puistojuhlaan on vapaa pääsy ja tapahtuma on ikärajatton. (Helsinki Pride -yhteisö, 2019)

Kuva 4. Puistojuhla Kaivopuistossa.

3 MENETELMÄT

Työpaja Helsinki Pride -viikolle kehitetään muotoiluajattelun menetelmiä ja palvelumuotoiluprosessin teoriaa hyödyntäen. Työpajakonseptia tarkastellaan myös saavutettavuuden ja turvallisemman tilan periaatteiden näkökulmasta.

Muotoiluajattelu on muotoilun menetelmien hyödyntämistä ongelmanratkaisussa. Se on ratkaisukeskeinen ja osallistava toimintamalli, joka yhdistää muotoiluprosessille ominaisia piirteitä, kuten empaattisen ymmärtämisen, luovan ideoinnin ja kokeilevan kehityksen. Palvelumuotoilu perustuu muotoiluajatteluun. (Kamila, 2019)

3.1 Palvelumuotoilu

Palvelumuotoilu käsitteenä on laaja, eikä sitä ole tarkkaan määritelty. Se ei ole rajattu osaamisalue vaan ennemmin yleinen ajatustapa, prosessi ja työkaluvalikoima, joka pohjautuu useisiin osaamisalueisiin. (Tuulaniemi, 2011, s. 67) Tuulaniemen (2011, s. 68) mukaan palvelumuotoilu sopii kaikille, jotka ovat kiinnostuneita palveluiden systemaattisesta innovoinnista, merkityksellisten kokemusten tuottamisesta sekä brändin ja ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta huolehtimisesta.

Palvelumuotoilu on muotoiluperustaista, muotoilijoiden ydinosaaaminen on tuotu palveluiden kehittämiseen. Prosessi- ja menetelmäosaaminen, eli kulttuuristen toimintakontekstien ymmärrys, luovan ja analyttisen lähestymisen yhdistäminen ja asiakasymmärryksen lisäämisen keinot, visualisointi, prototypointi eli aineettoman konkretisointi ovat muotoilun vahvimpia anteja. Palvelumuotoilun juuret ovat muotoilussa, kun muotoilijan työn lopputulosta kutsutaan muotoiluksi tai designiksi, palvelumuotoilijan työn tulos on palvelu. (Tuulaniemi, 2011, s. 71-72)

3.1.1 Palvelumuotoiluprosessi

Palvelumuotoiluprosessi on luovan ongelmanratkaisun periaatteita noudattava prosessi, se on sarja loogisesti eteneviä ja toistuvia toimintoja. Koska palvelun kehittäminen on aina uuden luomista ja sen vuoksi ainutkertaista, palvelumuotoilun määrittelemine ja kuvaaminen täysin yhdenmukaiseksi prosessiksi ei ole mahdollista. Palvelumuotoiluprosessi kuvaa toimintarungon, jonka avulla on mahdollista hahmottaa palvelun kehittämisen kokonaiskuva ja jota voi soveltaa omien palveluiden kehittämiseen. (Tuulaniemi, 2011, s. 135-136)

Tuulaniemen (2011, s. 137) esittämä palvelumuotoiluprosessi koostuu seuraavista osista: määrittely, tutkimus, suunnittelu, palvelutuotanto ja arviointi. Määritellään ratkaistava ongelma, suunnitteluprosessin tavoitteet tilaajan näkökulmasta ja luodaan ymmärrys palvelun tuottavasta organisaatiosta ja sen tavoitteista. Tutkimusvaiheessa rakennetaan haastattelulla, keskusteluilla ja asiakastutkimuksilla yhteinen ymmärrys kehittämis-kohteesta, toimintaympäristöstä, resursseista ja käyttäjätarpeista. Palvelun tuottajan strategisia tavoitteita tarkennetaan. Suunnitteluvaiheessa ideoidaan ja konseptoidaan erilaisia ratkaisuja ja testataan niitä asiakkaan kanssa, lisäksi määritellään mittarit palvelun tuottamiseen. Palvelutuotannossa palvelukonsepti viedään markkinoille asiakkaiden testattavaksi ja kehitettäväksi, suunnitellaan palvelun tuottaminen. Lopuksi kehitysprosessin onnistumisia arvioidaan, palvelun toteutumista markkinoilla mitataan ja palvelua hienosäädetään palautteen ja kokemusten mukaan.

TYÖPAJAN PALVELUMUOTOILUPROSESSI

Kuva 5. Työpajan palvelumuotoiluprosessi.

3.1.2 Palvelumuotoilija

Palvelumuotoilulle on tyypillistä eri osaamisalojen poikkeuksellisen kiinteä ja käytännönläheinen yhteistyö. Haastattelujen ja keskustelujen mukaan (Tuulaniemi, 2011, s. 78) hyvä palvelumuotoilija omaa laajaa kokemusta suunnittelusta, konseptoinnista ja liiketaloudesta, on kykenevä toimimaan ryhmissä, joissa on eri alojen asiantuntijoita, on taitava kommunikoidaan ja sisäistänyt prosessit, on hyvä hahmottamaan kokonaisuuksia, sekä tarvittaessa kiinnostunut yksityiskohdista ja lisäksi on kiinnostunut ihmisistä, liiketaloudesta ja lopputuloksista.

lhannetilanteessa kaikki osapuolet ovat mukana koko palvelumuotoiluprosessin ajan ja palvelumuotoiluosaaja mahdollistaa, suunnittelee ja tukee usean eri osaamisalojen asiantuntijoiden toteuttamaa palvelumuotoiluprosessia. (Tuulaniemi, 2011, s. 140)

3.2 Asiakaskokemus

Osa-alueet, joista asiakaskokemus koostuu ovat mainonta ja muut kontaktit ennen palvelua, asiakaspalvelun laatu, palveluominaisuudet, käytön helppous ja luotettavuus. Erinomaisen asiakaskokemuksen suunnittelu ja tarjoaminen vaatii ymmärrystä siitä, miten ja milloin ihmiset kohtaavat nämä osa-alueet. (Tuulaniemi, 2011, s. 83)

Asiakaskokemus voidaan jakaa kolmeen tasoon, toimintaan, tunteisiin ja merkityksiin. Toiminnan tasolla vastataan asiakkaan funktionaaliseen tarpeeseen, joka on esimerkiksi palvelun hahmotettavuus, saavutettavuus, käytettävyys, tehokkuus, monipuolisuus ja sujuvuus. Tunnetaso tarkoittaa asiakkaalle välittömästi syntyviä tuntemuksia ja henkilökohtaisia kokemuksia. Asiakaskokemuksen ylin taso on merkitystaso, joka tarkoittaa palvelukokemukseen liittyviä mielikuva- ja merkitysulottuvuuksia, unelmia, tarinoita, lupauksia, oivalluksia, kulttuurillisia koodeja, kokemuksen henkilökohtaisuutta, suhdetta asiakkaan elämäntapaan ja identiteettiin. (Tuulaniemi, 2011, s. 84)

Empatia eli aito ja syvälinen kiinnostus kohderyhmään on yksi palvelumuotoilun keskeisimpiä asioita. Keskeisessä asemassa ovat ihmisten arvojen, tarpeiden ja toiveiden tutkiminen ja määrittäminen. Asiakasymmärryksen lisääminen on yksi palvelumuotoiluprosessin kriittisimmistä vaiheista. (Tuulaniemi, 2011, s. 153, 158)

3.3 Saavutettavuus

Saavutettavuus käsitteenä kuvaa tavoitetta tarjota erilaisille osallistujille mahdollisimman hyvät mahdollisuudet osallistua tapahtumaan riippumatta henkilöiden yksilöllisistä ominaisuuksista. Saavutettavuus pitää sisällä tapahtuman esteettömyyden, rakennetun ympäristön ratkaisut, asiakaspalvelun, hinnoittelun, palveluiden ja viestinnän toimivuuden ja niiden saavutettavuuden. (Kaartinen & Linnapuomi, 2015, s. 2)

Moninaisuuden näkökulmasta onnistunut tapahtuma luo kaikille osallistujilleen turvallisuuden ja osallisuuden tunnetta, eikä kukaan tuntisi itseään ulkopuoliseksi tai ei-toivotuksi kävijäksi oman identiteettinsä tai taustansa vuoksi. Jotta kaikki tapahtumaan osallistuvat tuntuivat itsensä tervetulleiksi, on tärkeää huomioida erilaisten väestöryhmät ja että ryhmien erilaiset tavat, tottumukset ja perinteet mielletään keskenään yhdenvertaisiksi. Moninaisuus voi olla sukupuolen tai seksuaalisuuden moninaisuutta tai

esimerkiksi kulttuurillista, kielellistä, kehollista tai ilmaisullista moninaisuutta. (Kaartinen & Linnapuomi, 2015, s. 4)

3.4 Turvallisemman tilan periaatteet

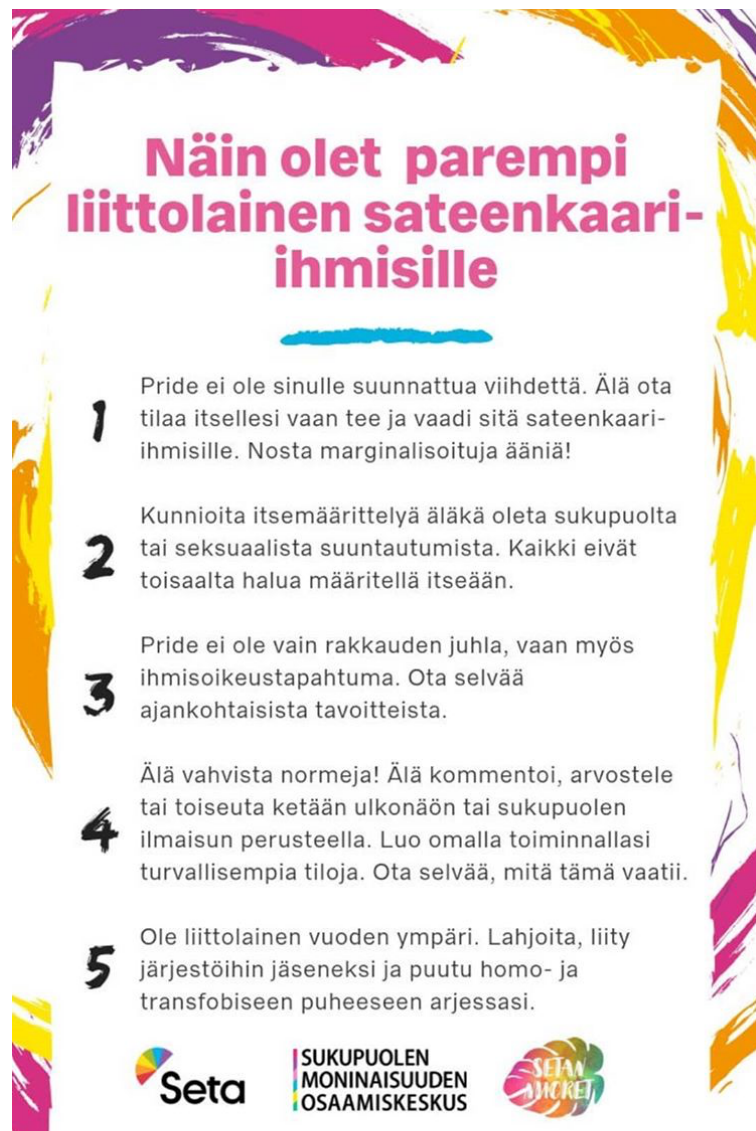
Turvallisemman tilan käsite tarkoittaa tavoitetta luoda käytäntöjä, sääntöjä ja ohjeistuksia, joilla pyritään lisäämään turvallisuuden kokemusta tiloissa ja tapahtumissa. Turvallisemman tilan periaatteiden ytimessä on ajatus siitä, että erilaisuus ja moninaisuus ei olisi vain suvaittua, vaan kunnioitettua, juhlittua, tuettua ja puolustettua. Turvallisemmassa tilassa jokaisella on oikeus olla vapaasti juuri sellainen kuin haluaa, sekä velvollisuus kunnioittaa muiden vapautta olla millainen haluaa. (Räsänen, 2012, s. 11)

Turvallisemman tilan periaatteet kunnioittavat jokaisen henkilön erityistarpeita ja oikeutta koskemattomuuteen, ydinsanoma on: kaikenlainen syrjintä ja epäkunnioittava käytös on kiellettyä ja kitkettävä välittömästi. Turvallisemman tilan periaatteisiin kuuluu olennaisesti antaa kaikille mahdollisuus kehittyä. Toisinaan tietyt kysymykset, sanavalinnat ja asenteet saattavat kummuta puhtaasti tietämättömyydestä. Tällaisten tilanteiden yhteydessä on tärkeää keskustella siitä, missä meni vikaan. Oman käytöksen tarkastelu ja oppiminen ovat olennainen osa turvallisemman tilan periaatteita. (Karjalainen, 2019)

Laadittuja turvallisemman tilan ohjeistuksia on olemassa useita, tässä esimerkki Tilaa moninaisuudelle! (Rainbow Rights, 2019, s. 14) -oppaassa esitetystä, Setan käyttämästä ohjeistuksesta:

- Kaikenlainen rasismi, syrjintä ja häirintä on ehdottomasti kiellettyä.
- Kunnioita omia ja toisten fyysisiä ja henkisiä rajoja. Lopeta tai muuta käytöstäsi välittömästi, jos niin pyydetään. Ei tarkoittaa aina ei.
- Älä oleta kenenkään sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, toimintakykyä tai muuta henkilökohtaista ominaisuutta.
- Ole avoin ja kuuntele, älä oleta tai yleistä kenenkään kokemusta.
- Kunnioita kaikkien oikeutta itsemäärittelyyn tai -määrittelemättömyyteen.
- Huolehdi, että kaikki tulevat kuulluksi ja pääsevät osalliseksi keskustelussa, anna tilaa. Pidä omat puheenvuorosi ytimekkäinä ja pysy asiassa.
- Arvosta ja kunnioita kaikkien puheenvuoroja. Jokaisen panos on tärkeä.
- Kuuntele aktiivisesti, älä jätä toisten puheenvuoroja huomiotta. Älä väheksy tai aseta naurunalaiseksi toisia puhujia tai heidän puheenvuorojaan. Jos olet eri mieltä, ilmaise se rakentavasti. Älä puhu toisten päälle.
- Älä kommentoi ihmisten henkilökohtaisia ominaisuuksia.

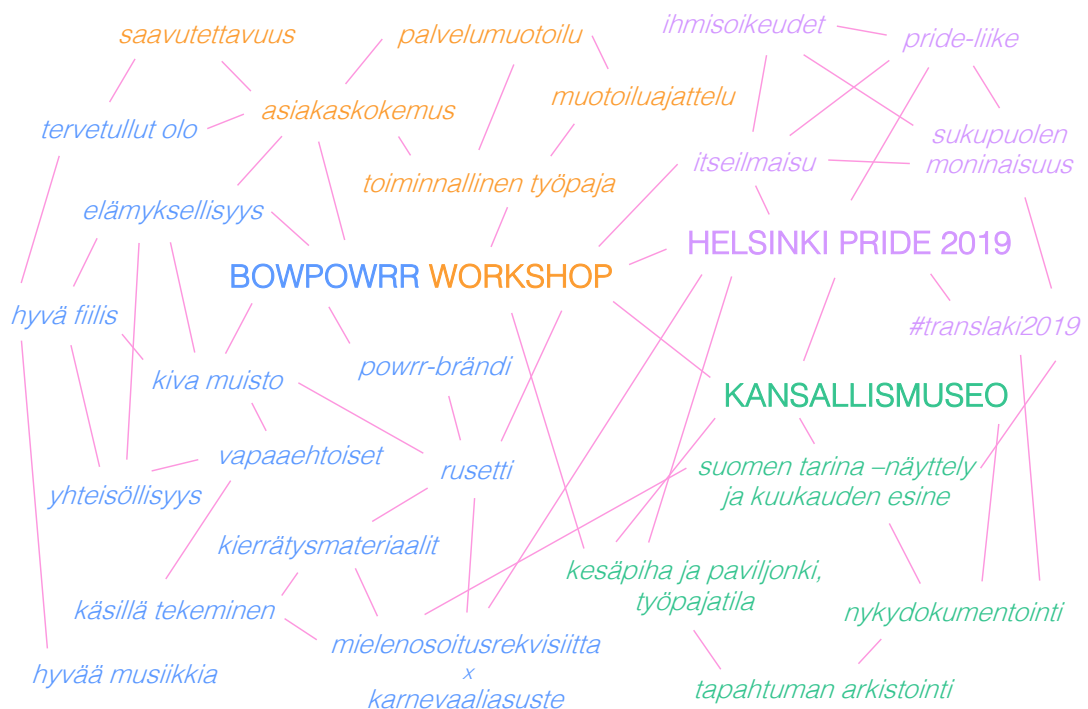
- Hyväksy, että virheitä tapahtuu toisinaan. Jos joku puhuu toisen päälle tai käyttää loukkaavaa sanaa, huomauta tästä asiallisesti ja syyllistämättä.
- Turvallisessa tilassa on turvallista astua välillä omalle epämukavuus-alueelle.
- Jokainen osallistuja on vastuussa turvallisemman tilan toteutumisesta. Jos havaitset rasismia, syrjintää tai häirintää, puutu aina tilanteeseen.

Kuva 6. Kuinka olla parempi liittolainen. (Seta, 2019)

4 BOWPOWRR WORKSHOP

BOWPOWRR WORKSHOP -työpaja järjestettiin Pride Housessa Helsingin kansallismuseossa torstaina 27. ja perjantaina 28.6. kello 12.00-17.00. Työpaja oli maksuton ja avoin kaikille. Työpajassa valmistettiin queer-teemaisia rusetteja käytettäväksi esimerkiksi Pride-kulkueessa ja puistojuhlissa. Työpaja toimi non-stop-periaatteella, työpajaan ei tarvinnut ilmoittautua etukäteen. Yhden rusetin valmistamiseen käytettiin keskimäärin noin puoli tuntia.

Kuva 7. Projektin rakenne ja yhteydet.

BOWPOWRR WORKSHOP -konsepti on jatkoa vuonna 2018 suunnittelemani jalkine- ja vaatemallistolle nimeltä POWRR. Teemat, joita malliston konsepti käsitteli, olivat itseilmaisu, yhdenvertaisuus, lempeys, voima ja erilaisuus. Mallisto koostui kolmesta asukokonaisuudesta. Vaihtoehtona oli myös erottaa nämä kaksi projektia täysin toisistaan, käyttäen aikaisemmin suunnittelemani malliston maailmaa ja konseptia vain taustainspiraationa. Ajatuksena oli nimetä työpaja esimerkiksi "bowtie workshop"- tai "rusettityöpaja"- nimellä.

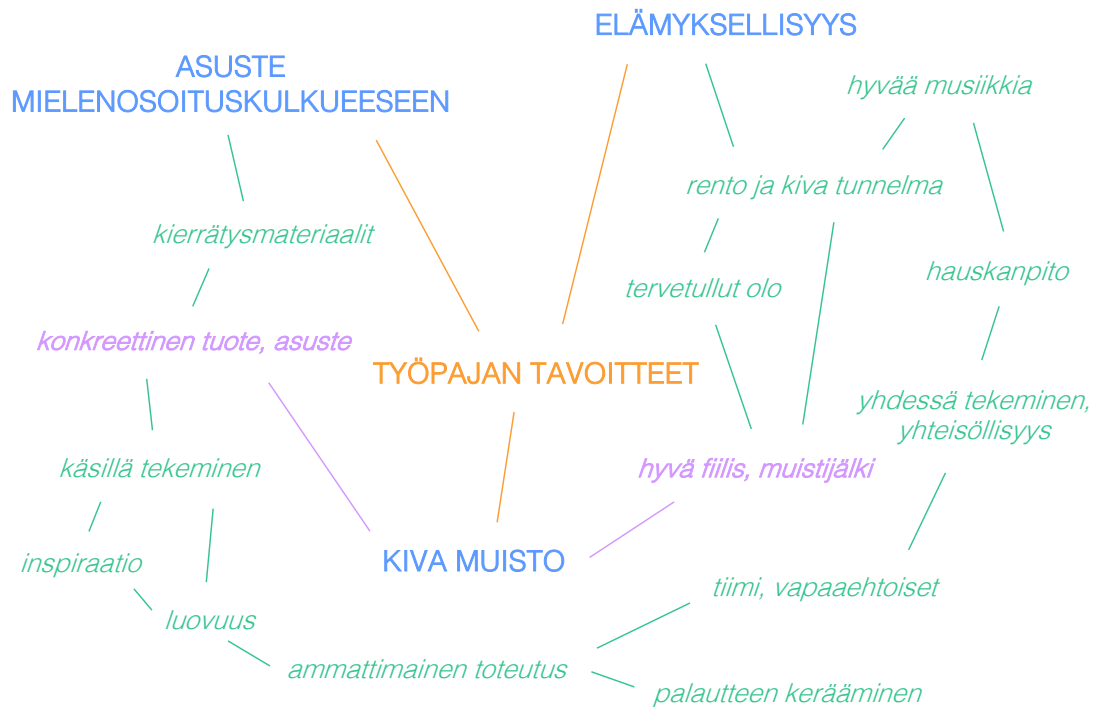

Kuva 8. Powrr-mallisto.

4.1 Työpajan tavoitteet

Työpajan tavoitteena oli luoda kävijöille muisto mukavasta ja kivasta tunnelmasta työpajassa sekä asuste käytettäväksi mielenosoituskulkeudessa. Pää tavoite eli ”kiva muisto” sisältää siis kaksi osa-aluetta, elämyksellisyyden eli muistijäljen hyvästä fiiliksestä sekä konkreettisen tuotteen, itsevalmistetun asusteen. Tavoitteena oli toteuttaa työpaja ammattimaisesti, mutta pitää tunnelma työpajassa rentona ja välittömänä.

Elämyksellisyyttä luodaan yhdessä tekemisellä, yhteisöllisyydellä, mukavalla ja rennolla tunnelmalla sekä hyvällä musiikilla. Tavoitteena oli luoda tila, jossa jokainen kokee olonsa tervetulleeksi ja viihtyisäksi. Konkreettinen tuote eli rusetti valmistetaan käsin kierrätysmateriaaleista, yhdessä ohjaajien ja muiden kävijöiden kanssa työskennellen.

Kuva 9. Työpajan tavoitteet.

4.2 Valmistettava tuote

Tavoitteena oli valita valmistettavaksi tuotteeksi mahdollisimman monipuolisen ja helppovalmisteisen asusteen, joka on yhdistettävissä monenlaisiin asuihin ja tyyliin.

Päädyin rusettiin, sillä rusetin moniulotteisuus asusteena kiehtoo minua. Kontekstista riippuen rusetti voidaan nähdä esimerkiksi herkkänä, kauniina, tyylikkäänä, virallisena, juhlavana, suloisena, lapsekkaana, voimakkaana tai seksikkäänä. Rusetti voidaan nähdä myös esimerkiksi erittäin feminiinisenä, maskuliinisenä, androgyyninä tai sukupuolettomana.

4.2.1 Kaavoitus ja tuotekehitys

Kokeilin paljon erilaisia malleja ja kaavoja rusetille. Päädyin kehittämään kaksiosaiseen rusettiin, joka koostuu rusetin aihioista sekä solmusta, joka viimeistelee asusteen. Rusetin aihiot ovat yksivärisiä ja värivaihtoehtoja on paljon erilaisia. Solmun värivaihtoehdot ovat sateenkaari, translipun värit ja non-binary -lipun värit. Translakiasioden ajankohtaisuuden vuoksi värivaihtoehdot yleisimmin käytetyn sateenkaaren lisäksi valittiin sukupuolivähemmistöjen lipuista.

Kuva 10. Trans-lippu (Pride, n.d.)

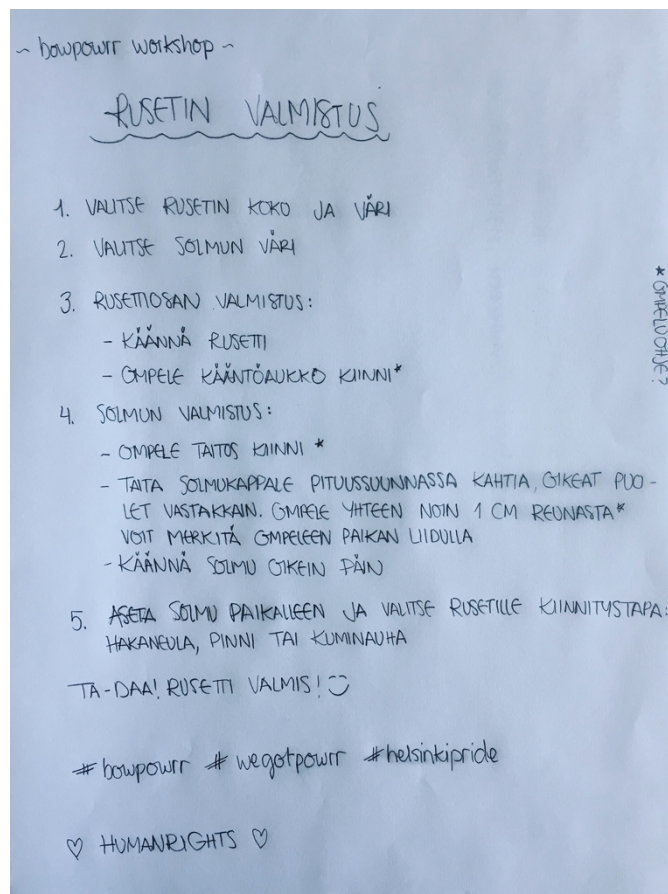
Kuva 11. Non-binary -lippu (Pride, n.d.)

4.2.2 Ohjeistuksen laatiminen ja esivalmistelut

Ohjeet rusetin valmistamiseen laadittiin sillä ajatuksella, että ne olisivat mahdollisimman helppolukuiset ja ymmärrettävät. Tässä laaditut rusetin valmistusohjeet.

Rusetin valmistus

1. Valitse rusetin koko ja väri.
2. Valitse solmun väri.
3. Rusetiosan valmistus:
 - Käännä rusetti.
 - Ompele kääntöaukko kiinni.
4. Solmun valmistus:
 - Ompele taitos kiinni.
 - Taita solmukappale pituussuunnassa kahtia, oikeat puolet vastakkain. Ompele yhteen noin 1 cm reunasta, voit merkitä ompeleen paikan liidulla.
 - Käännä solmu oikein päin.
5. Aseta solmu paikalleen ja valitse rusetille kiinnitystapa: hakaneula, pinni tai kuminauha.

Kuva 12. Luonnos rusetin valmistusohjeista.

Esivalmistelut veivät runsaasti aikaa, vietin useamman päivän leikaten kankaita, silittäen solmujen materiaaleja ja ommellen rusettien aihioita ja pitkiä solmunauhoja, joista myöhemmin leikattiin lyhyempiä solmujen aihioita. Materiaaleja varattiin noin 200 rusettiin.

4.2.3 Materiaalit

Kaikki rusetteihin käytetyt kankaat ovat kierrätysmateriaaleja. Hankin käytettyjä verhoja, pöytäliinoja ja lakanoita kierrätyskeskuksista, Fidoilta ja Uffeilta. Olin tallentanut puhelimeeni kuvat kaikista kolmesta lipusta, joiden värikyset valitsin solmun väreiksi, jotta pystyin löytämään mahdollisimman saman sävyisiä kankaita kuin alkuperäiset lippujen värikyset ovat. Budjetti kankaille oli noin 50 euroa ja tämä oli ainoa taloudellinen kulu hakaneulojen ja ensiapusetin lisäksi liittyen työpajaan ja sen järjestämiseen. Kaikki muut materiaalit ja tarvikkeet, kuten sakset, neulat ja langat, löytyivät omasta varastosta tai tutuilta lainaksi.

Rusetille on kolme erilaista kiinnitysvaihtoehtoa. Musta tai valkoinen kaapehko kuminauha, jonka avulla rusetin saa yhdistettyä esimerkiksi kauluspaidan kanssa. Hakaneulalla rusetin saa kiinnitettyä vaatteeseen tai vaikka reppuun tai laukkuun. Kolmas kiinnitysvaihtoehto on pinni, jolla rusetin saa osaksi kampausta.

4.3 Työpajan ohjaajat

Kuva 13. Kävijöiden ohjaamista. (Viita, 2019)

Ohjaajan rooli on opastaa osallistujaa yhteistyön hengessä, hän antaa eväitä osallistujille, arvostaa eri mielipiteitä ja on vuorovaikutustaitoinen. Ohjaus on keskustelevaa ja kuuntelevaa dialogia. Työpajan ohjaajalla tulee olla näkemys meneillään olevasta toiminnasta. (Taipale, 2005, s. 3)

4.3.1 Perehdytys

Tavoitteeni oli löytää muutama vapaaehtoinen pystyttämään tapahtumaa ja ohjaamaan työpajan kävijöitä sekä avustamaan käytännön asioissa. Etsin vapaaehtoisia Instagramissa sekä lähetin Hämeen ammattikorkeakoulun muotoilun opiskelijoille sähköpostiviestin aiheeseen liittyen. Toiveena oli löytää vapaaehtoisia, joilla on ystävällinen asenne ihmisiä kohtaan sekä perustason käsinompelutaidot.

Pikaisesta aikataulusta johtuen ehdin perehdyttää vain yhden vapaaehtoisista etukäteen, muille lähetin whatsapp-viestillä kuvia rusetista ja sen valmistuksen eri vaiheista, sekä valmistusohjeet kirjallisena. Lisäksi pyysin vapaaehtoisia tutustumaan turvallisemman tilan periaatteisiin ja lukemaan läpi ajatuksen kanssa Setan sateenkaarisanan.

Tapasimme yhdessä tiimiläisten kanssa ensimmäisenä työpajapäivänä muutamaa tuntia ennen työpajan avaamista rakentamaan työpajaa, järjestämään paikkoja ja tekemään valmisteluja. Teimme myös kylttejä ja ohjeistuksia lisää aamulla ennen työpajan ovien avaamista. Kävimme rusetin valmistuksen läpi vielä kertaalleen ja muita tarvittavia tietoja sekä käytännön asioita.

4.3.2 Turvallisuus

Kokosin pienen ensiapusetin mukaan työpajaan, sillä saksista ja neuloista voi toisinaan saada pieniä haavoja tai viiltoja. Ensiapusetti sisälsi desinfiointiainetta, kosteuspyyhkeitä, paperia ja laastareita. Työpajassa onneksi säästyttiin haavoilta ja haavanhoitotarvikkeet jäivät käyttämättä.

4.4 Tila

Työpaja järjestettiin Kansallismuseon takapihalla sijaitsevassa erillisessä työpajarakennuksessa sekä kansallismuseon kesäpihalla ja sen yhteydessä olevassa paviljongissa. Tiloihin oli varattu käyttöömme pöytiä ja paljon tuoleja. Pienemmät tarvikkeet työskentelyä varten tuotiin itse mukana.

Kuva 14. Työskentelytilat.

4.4.1 Ensimmäinen työpajapäivä

Kuva 15. Ensimmäinen työpajapäivä työpajatilassa.

Kuva 16. Rusettien valmistusta.

Kaksipäiväisen työpajan ensimmäisenä päivänä sää oli epävaka, sateinen ja melko viileä, joten pystytimme työpajan Kansallismuseon työpajatilaan. Työpajatilassa oli hyvät puitteet työskentelylle, siellä oli iso pöytä, paljon tuoleja sekä kaikki muu tarvittava työskentelyä varten.

Kuva 17. Kävijöiden valmistamia rusetteja.

PROJEKTIN TAUSTIA :

BEWPOWER WORKSHOP ON OSA OPINNÄYTETYÖJÄNI (OPIS-KEEN) JÄLKINEMUOTOILUA HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

KIERRÄTYSMATERIAALIT :

RUSETIN MATERIAALIT ON KIRPPAREILTA JA KIERRÄTYSKESKUKSISTA LÖYTÄNEITÄ VERHOJA, PÖHTÄLIINOJA, LAKANOITA JNE.

TRANSIAKI 2019 :

RUSETIN SOLMIJEN VÄRIVAIHTOCHDOKSI VAIKOTTOI YLESIMMIN KÄYTETYN SATEENKAAREN LISÄKSI TRANSILUPUN VÄRIT SEKÄ NON-BINARY -LUPUN VÄRIT TRANSIAKIASIOIDEN AVAINKOHTAISUUDEN VUOKSI.

#TRANSRIGHTSAREHUMANRIGHTS

@WEGOTPOWRR

OLEMME IG:SSÄ NIMELLÄ @WEGOTPOWRR - STORYSSA ON PALAUTEKYSELY, KAIKKI PALAUTE ON ERITÄN TERVETULLUITA!

#BOWPOWRR #WEGOTPOWRR

KIITOS KAIKILLE OSALLISTUJILLE JA IHANAA FRIDOA! ♡♡♡

♡: JENNA

PS. OLSI IHANAA NÄHDÄ KUVIA TEIDÄN TEKEMISTÄ RUSETEISTA, TÄGÄTKÄÄ INSTASSA! ☺

Kuva 18. Projektin taustaa esillä työpajassa.

4.4.2 Toinen työpajapäivä

Kuva 19. Työskentelyä kesäpihaa. (Viita, 2019)

Toisena päivänä päätimme jatkaa työpajan kanssa Kansallismuseon kesäpihalla. Siirsimme pöydät ja tuolit kesäpihan paviljonkiin ja sen viereiselle nurmialueelle. Sää toisena työpajapäivänä oli todella kaunis, lämmin ja aurinkoinen. Työpajassa oli kävijöitä kahden päivän aikana noin 150 henkilöä.

Kuva 20. Rusettien valmistusta. (Rahkamaa, 2019)

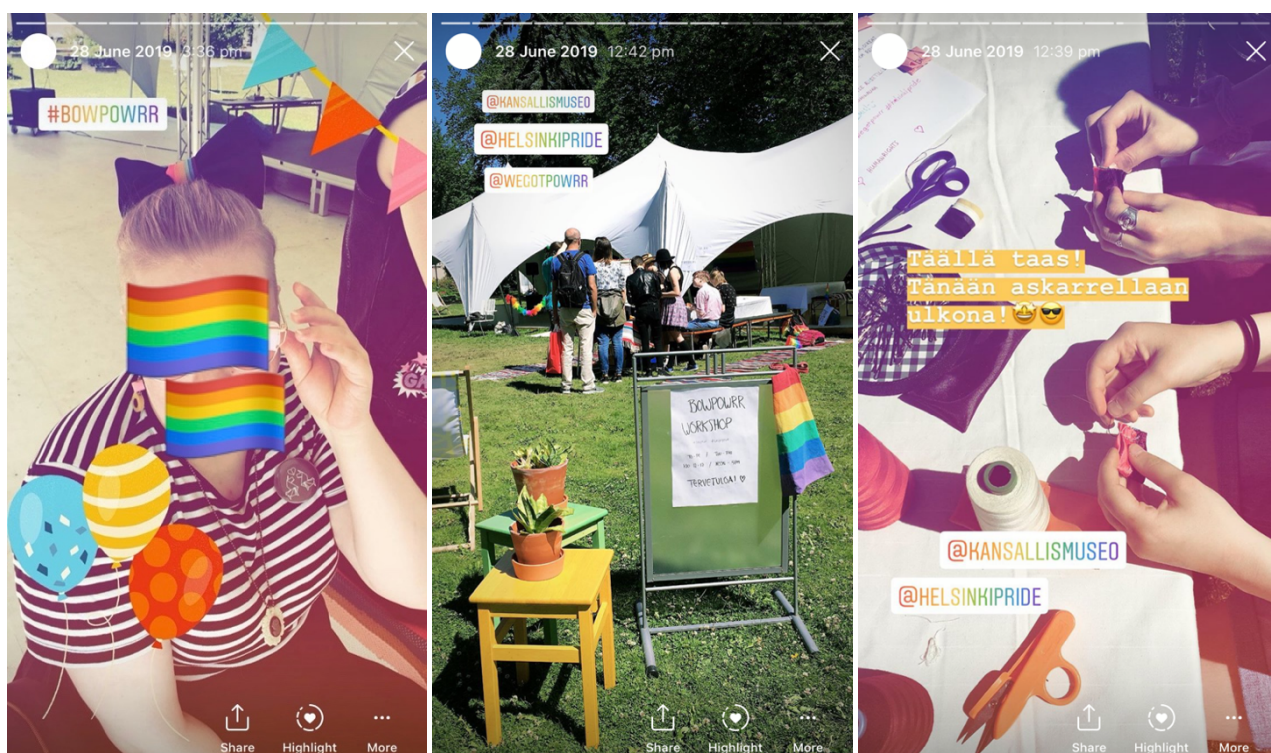
Kuva 21. Toinen työpajapäivä kesäpihalla.

5 NÄKYVYYS

Tapahtuma oli esillä työpajan omalla Instagram-tilillä sekä Helsinki Prideen some-kanavissa. Kansallismuseo dokumentoi Pride Housen toimintaa ja työpajan toiminta nousi esille tätä kautta.

5.1 Instagram

Tapahtumalle perustettiin Instagram-tili käyttäjänimellä @wegotpowrr, jossa mainostettiin tulevaa tapahtumaa. Tapahtuman aikana julkaistiin storyssa muutamia kuvia ja videoita työpajasta. Palautetta kävijöiltä kerättiin Instagram-tilin story-osiossa.

Kuva 22. Kuvakaappauksia Instagram-storyista.

Kuva 23. Kuvakaappauksia Instagram-storyista.

5.2 Kansallismuseo

Suomen kansallismuseo on kansallinen kulttuurihistorian museo, joka tekee monialaista, kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä kumppaneidensa ja viranomaisten kanssa kulttuuriperinnön säilymisen turvaamiseksi ja merkitysten välittämiseksi ja vahvistamiseksi. Suomen kansallismuseon toiminnasta säädetään laissa. Kansallismuseolla on tärkeä rooli kulttuurisen muutoksen tukijana, joka mahdollistaa tulevaisuuden ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti hyvinvoivan yhteiskunnan rakentumisen. (Museovirasto, n.d.)

Kuva 24. Helsingin kansallismuseo. (Museot, n.d.)

Suomen kansallismuseon kulttuurihistorialliset kokoelmat, jotka ovat Suomen laajimmat ja vanhimmat, kertovat Suomen historiasta, kansankulttuurista, suomalais-ugrilaisten kansojen kulttuurista sekä maailmankulttuureista eri maanosissa. Myös nykyajan kulttuuria Suomessa dokumentoidaan. (Museovirasto, n.d.)

Herman Geselliuksen, Arman Lindgrenin ja Eliel Saarisen suunnittelema kansallismuseon rakennus Helsingissä valmistui vuonna 1910, ja se avattiin yleisölle vuonna 1916. Suomen itsenäistyessä museon nimeksi vakiintui Suomen kansallismuseo. Museolla on nykyään yhteensä kymmenen toimipistettä ja museon kokoelmia on esillä myös muissa museoissa ympäri Suomen. (Museovirasto, n.d.)

Kuva 25. Kansallismuseo Pride-viikolla 2019. (Tirilä, Museovirasto, 2019)

5.2.1 Tapahtuman arkistointi

Kansallismuseo ja Museoviraston kuvakokoelmat tallensi kokoelmiinsa Pride Housen toimintaa valokuvaamalla ja keräämällä esineitä. Kansallismuseon amanuenssi Maria Ollila ja valokuvaaja Soile Tirilä vierailivat työpajassa torstaina 27.6.2019. Työpajan toimintaa kuvattiin ja muutamaa työpajaan osallistujaa haastateltiin lyhyesti.

Kuva 26. Rusetin valmistusta. (Tirilä, Museovirasto, 2019)

Työpajassa valmistettu transpride-rusetti lahjoitettiin Kansallismuseon kokoelmiin Pride-viikon jälkeen. Rusettia käytettiin asusteena mielenosoituskulkueessa sekä puistojuhlissa Kaivopuistossa.

5.2.2 Kansallismuseon näyttely

Kansallismuseon Suomen tarina -näyttelyssä on nykydokumentointiosio, jolla tallennetaan tulevaisuuden historiaa. Esillä erilaisia ajankohtaisia projekteja ja yhteiskunnallisia ilmiöitä. Tällä hetkellä esillä olevia aineistoja ovat Helsinki Pride ja translaki, ilmastonmuutokseen liittyvä kansalaisaktivismi, kuten ilmastomielenosoitukset ja muovin ympäristövaikutukset. (Museovirasto, 2019a)

Kuva 27. Nykydokumentointia.

Pride-osio koostuu videoesityksestä ja esineistä, joita on esillä vitriinissä. Videoesityksessä on kuunneltavana ja tekstinä pätkiä haastatteluista ja kuvamateriaalia aiheeseen liittyen. Esineistä esillä on transpride-pinssi, museon sateenkaariteemaiset pääsylipputarrat sekä transpride-rusetti.

Kuva 28. Nykydokumentointia.

5.2.3 Kuukauden esine

Transpride-rusetti valittiin Kansallismuseon kuukauden esineeksi marraskuussa 2019. Kansallismuseon julkaisemassa artikkelissa nostettiin esille translain ongelmallisuus, voimassa oleva laki rikkoo transihmisten itsemääräämisoikeutta ja ihmisoikeuksia. Rusetti on karnevaaliasusteen lisäksi kannanotto yhdenvertaisemman ja ihmisoikeuksia kunnioittavan Suomen puolesta. (Museovirasto, 2019b)

Kuva 29. Kuukauden esine 11/2019. (Karisalo, Museovirasto, 2019)

6 TULOKSET

Tuloksena saatiin työpajakonsepti, jota on mahdollista lähteä jatkokehittämään tulevaisuudessa. Kokoan tähän lukuun palautetta ja kommentteja, joita sain työpajasta eri tahoilta sekä ajatuksia prosessin eri vaiheilta ja mahdollisia tulevaisuuden näkymiä toteutuneen työpajakonseptin suhteen.

Kuva 30. Kävijöiden terveisiä toisilleen ja ohjaajille.

6.1 Palaute

Keräsin palautetta kävijöiltä Instagramin storyyn tekemäni kyselyn avulla. Haaste Instagramin storyissa on se, että ne säilyvät profiilissa vain 24 tuntia. Tämän jälkeen ne voi tallentaa profiilin highlighteihin, mutta kyselyihin ja kysymystarroihiin vastaaminen ei tällöin enää onnistu. Sain Instagramin kautta muutamia palautteita, suurin osa palautteesta tuli kasvatusten työpajan aikana.

Kysymykset palautekyselyssä:

- Yleinen fiilis työpajasta?
- Rusetti: mitä pidit valmistetusta tuotteesta?

- Vaikeustaso: oliko rusetin valmistustaso sopivan helppoa, liian vaikeaa vai jotain muuta?
- Osallistuisitko uudelleen työpajaan?
- Suosittelisitko kaverille?
- Muita ajatuksia tai palautetta?

Palautetta kävijöiltä: "Hauska työpaja!", "Oli kivaa.", "Ihana idea ja tyyppit!", "Tulee varmasti käyttöön!", "Tosi söpö!", "Valmistaminen sopivan helppoa ja kivaa.", "Tulin ehdottomasti uudelleen.", "Voisin harkita tulevani uudelleen.", "Tulin uudelleenkin.", "Kyllä suosittelisin!", "Suosittelisin kaverille työpajaan osallistumista!", "Kyllä suosittelisin kaverille.", "Olin toivonut enemmän eri värisiä lippuja esim. pan!", "Ihanaa että materiaalit oli kierrätetty ja trans ja non-binary huomioitu.", "Loistavat musiikit!".

Kommentteja tiimiläisiltä: "Ihana työpaja, oli tosi kiva olla mukana projektissa!", "Rusetti oli kiva tuote, monikäyttöinen (eri kiinnitystavat) ja kierrätysmateriaalit plussaa.", "Oli helppo valmistaa ja vaikutti onnistuvan aloittelijoiltakin!" ja "Kiitos kivoista työpajapäivistä!".

Muutamia Helsinki Pride -yhteisön työntekijöitä ja vapaaehtoisia vieraili ja kävi valmistamassa rusetin itselleen. Työpajan ideasta ja tunnelmasta pidettiin. Myös Kansallismuseon henkilökunnalta saimme positiivista palautetta, työpajaa pidettiin onnistuneena ja mukavana.

6.2 Palvelun kehitys

Palvelun kehitys palvelumuotoilun näkökulmasta on erittäin vahvasti sidoksissa kävijäpalautteeseen ja palautteeseen eri sidosryhmiltä, tämän työpajan tapauksessa palautteeseen vapaaehtoisilta, Helsinki Pride -yhteisöltä ja Kansallismuseolta. Mikäli työpaja tullaan järjestämään uudelleen tulevaisuudessa, tavoitteiden toteutumisen kannalta olisi tärkeää kehittää palautteen keräämistä nykyisestä. Näin sekä onnistumiset että kehityskohdat voidaan tunnistaa paremmin ja palvelua voidaan kehittää entistä paremmin vastaamaan kävijöiden tarpeita ja toiveita.

Käsittelen palautteeseen perustuvien kehitysideoiden lisäksi omaan havainnointiin ja pohdintoihin liittyviä kehitysideoita.

6.2.1 Saavutettavuus

Yleensä turvallisemman tilan periaatteilla tarkoitetaan yhteisiä pelisääntöjä, joihin kaikki tilaan tai tapahtumaan osallistuvat lupaavat sitoutua. Toteutuneessa työpajassa ei ollut tällä tavalla ohjeistuksia esillä, vaan olimme tiimiläisten kanssa käyneet yleisellä tasolla läpi sen mitä turvallisemman tilan periaatteet tarkoittavat. Tavoittemme oli tätä kautta saada kävijät kokemaan olonsa tervetulleeksi ja tehdä osamme sen eteen, että kaikilla

olisi turvallinen ja hyvä olla sekä jäisi mahdollisesti kiva muisto työpajan tunnelmasta.

Saavutettavuus käsitteenä ja ilmiönä on asia, jonka eteen voi varmasti aina tehdä lisää töitä, järjestetyssä työpajassa asiaa sivuttiin lähinnä yhtenä pienenä osa-alueena muiden asioiden joukossa. Jos työpaja tullaan toteuttamaan uudestaan, koen että tämä on ehdottomasti yksi asioista, joihin tulisi syventyä perusteellisemmin. Huomioiden, että työpaja järjestettiin ihmis-oikeustapahtuman osatapahtumana, saavutettavuuden tulisi olla yksi keskeisimpiä osa-alueita, johon panostaa tulevaisuudessa lisää. Saavutettavuuden kehittämiseksi olisi ihanteellista, että sen eteen työskentelisi useampia mahdollisimman erilaisia ja erilaisista taustoista olevia ihmisiä, jolloin näkökulmia aiheeseen olisi runsaasti. Tämän vuoksi mahdollista työpajakonseptin tulevaisuutta ajatellen olisi edellytys, että tulevat työpajat kehitettäisiin ja järjestettäisiin useamman ihmisen voimin. Vaikka perehtyisi asiaan monelta eri suunnalta, yksin työskennellessä on mahdotonta huomioida asioita yhtä laajasti kuin mihin useamman henkilön tiimi kykenisi.

6.2.2 Kohderyhmän määrittely

Työpaja oli suunnattu kaikille Helsinki Pride -viikon kävijöille, joten kohderyhmää ei määritelty sen tarkemmin. Vaikka työpaja olisi avoin kaikille, tulevaisuudessa sen voisi suunnata vahvemmin vähemmistöille ja nostaa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt korostetummin keskiöön. Enemmistöön kuuluville voisi tarjota esimerkiksi tietoa, kuinka olla parempi liittolainen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluville ihmisille ja kuinka olla mukana purkamassa haitallisia ja eriarvoistavia yhteiskunnassa vallitsevia normeja.

6.2.3 Valmistettava tuote

Valmistettavasta tuotteesta eli rusetista pidettiin kävijöiden keskuudessa paljon. Väri- ja kokovaihtoehdot takasivat sen, että kävijöiden oli mahdollista tehdä itselleen mieluisa ja omaan tyyliinsä sopiva asuste. Kävijäpalautteissa nousi esille toive useammasta värivaihtoehdosta rusetin solmuksi, esimerkiksi pan-lipun väristä solmua toivottiin. Useille määritellyille eri sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille on olemassa omat lippunsa, joten vaihtoehtoja solmun väriytyksiin voisi hyvinkin olla useampia.

Rusetin kaavaa tulisi hieman tarkistaa tulevaisuutta ajatellen. Isompi rusetti voisi mahdollisesti olla hieman korkeampi, jolloin yleisilme muuttuisi muhkeammaksi. Solmujen pituutta voisi lyhentää aavistuksen, nyt solmu oli turhan väljä ja etenkin ohuempien kankaiden kanssa rusetin yleisilme jäi ryhdittömäksi. Lisäksi rusetin valmistukseen ja valmistusohjeisiin tulisi tehdä pieniä tarkennuksia, joilla rusetin yleisilme tulisi huolitellummaksi ja viimeistellymmäksi.

Valmistetut rusetit olivat keskenään ulkonäöllisesti melko samanlaisia. Eri-laiset väriyhdistelmät olivat ainoa elementti, jolla saatiin persoonallista il-mettä asusteeseen. Tulevaisuudessa voisi kehittää lisää mahdollisuuksia personoida rusettia itselleen ja omalle tyylille ja ilmaisulle sopivammaksi. Työpaja voisi tarjota välineitä ja materiaaleja yksityiskohtien lisäämiseen.

Rusetin osien esivalmistelut veivät runsaasti aikaa ja puhuimme tiimiläis-ten kanssa työpajana aikana siitä, että tulevaisuudessa tämän vaiheen voisi tehdä yhdessä tiimin kanssa. Iso määrä työtä ei kasaantuisi yhden ihmisen tehtäväksi ja samalla esivalmistelujen tekeminen yhdessä loisi tiimihihenkeä ja kaikki pääsisivät tutustumaan paremmin toisiinsa.

6.2.4 Palautteen kerääminen

Palautteen kerääminen Instagramin storyissa ei ollut paras mahdollinen vaihtoehto. Palautteen antaminen vaatii kävijältä Instagram-tilin, jota kai-killa kävijöillä ei ollut. Käytettävyys tulisi olla helpompaa, toimivampaa ja vaivattomampaa sekä palautetta tulisi ehdottomasti pystyä antamaan myös anonyymisti. Mikäli työpaja järjestetään uudelleen, palautteen ke-räämistä tulee kehittää. Kävijäpalaute on äärimmäisen arvokasta tietoa erityisesti tapahtuman tulevaisuuden sekä vastuullisuuden kannalta, joten palautteen antamisesta tulisi tehdä mahdollisimman helppoa ja sujuvaa. Tällöin palautetta saadaan todennäköisesti sekä määrällisesti että laadul-lisesti enemmän ja palvelua voidaan kehittää entistä mielekkäämmäksi ja saavutettavammaksi.

6.3 Reflektointi

Sain varmistuksen työpajan hyväksymisestä ohjelmistoon muutamaa viik-koa ennen itse tapahtumaa ja pikaisesta aikataulusta johtuen päädyin ve-tämään mutkia suoriksi monessa asiassa työpajan suunnitteluun ja osittain myös toteutukseen liittyen. Pyrin keskittymään kaikkein olennaisimpiin asioihin ja jälkikäteen löysin paljon kehityskohtia suunnittelu- ja valmiste-lutyöhön sekä työpajan toteutukseen liittyen. Jatkossa tulen perehtymään ohjauksen pedagogiikkaan ja tapahtuman saavutettavuuteen sekä näiden toteutukseen syvemmin. Tulen panostamaan visuaaliseen ilmeeseen ja grafiikkaan, mainontaan sekä sosiaalisen median viestintään enemmän ja myös ennen tapahtumaa.

Huomasin, että jäin kaipaamaan voimakkaampaa ihmisoikeusnäkökulmaa projektille. Ideoita ja ajatuksia tähän liittyen voisi työstää tulevaisuudessa yhdessä tiimin kanssa. Työpajan yhteydessä voisi olla enemmän faktatie-toa aiheeseen liittyen tai esimerkiksi ajatuksia vähemmistössä elämisestä.

Koen, että Kansallismuseo-yhteistyö toi paljon lisäarvoa projektille. Sain tietää Kansallismuseon aikeista arkistoida Pride-viikon tapahtumia vasta

muutama päivä ennen työpajan toteutumista ja se toi valtavasti lisää innostusta projektille. Projektin näkyminen Suomen tarina -näyttelyn nykydokumentoinnissa ja transpride-rusetin valinta kuukauden esineeksi oli todella ihana yllätys ja toi paljon lisää merkityksellisyyttä työlle.

Opinnäytetyöprosessi venyi noin vuoden mittaiseksi ja projekti on kirjoitettu auki reilu puoli vuotta itse tapahtuman jälkeen. Keväällä 2020 vallitsevan koronapandemian ja siitä seuranneen poikkeustilan myötä avautui mahdollisuus paneutua opinnäytteen kirjoitusprosessiin täysipäiväisesti, mutta samalla esimerkiksi lähdemateriaalin saatavuus vaikeutui. Osa kirjallisuudesta on saatavilla e-kirjoina ja äänikirjoina, mutta esimerkiksi tietokirjallisuuden teokset julkaistaan usein vain painettuina teoksina. E-kirjallisuutta löysin Pride-liikkeeseen, sen historiaan, sukupuolen moninaisuuteen ja palvelumuotoiluun liittyen. Muissa aiheissa suosin lähteinä erilaisia nettijulkaisuja, verkkopohjaisia oppaita ja luotettavia nettisivustoja.

Projekti oli haasteista huolimatta onnistunut ja sain samalla pintaraapaisun verran tietoa aiheista, joihin voisi olla mielenkiintoista perehtyä syvemmin tulevaisuudessa. Esimerkiksi ohjaaminen ja ohjaamisen pedagogiikka sekä palvelumuotoilu ovat aiheita, joihin haluan perehtyä lisää ammatillisessa kontekstissa. Työskentely aiheeseen liittyvien teemojen parissa oli antoisaa ja uskon että prosessin aikana kehitetty työpajakonsepti toimii taustavaikuttajana ja -inspiraationa tulevissa projekteissa.

LÄHTEET

Helsinki Pride -yhteisö ry. (n.d.). *Pride-historiaa. Yhteisömme historiaa vapautuspäivistä Helsinki Pride- yhteisöksi*. Haettu 28.3.2020 osoitteesta: <https://pride.fi/meista/historiaa/>

Helsinki Pride -yhteisö ry. (n.d.). *Yhdistys*. Haettu 28.3.2020 osoitteesta <https://pride.fi/meista/yhdistys/>

Helsinki Pride -yhteisö. (2019). *Helsinki Pride 2019 Puistojuhla*. Haettu 4.4.2020 osoitteesta: <https://pride.fi/tapahtuma/helsinki-pride-2019-puistojuhla/>

Kaartinen, S. & Linnapuomi, A. (2015). *Tapahtumia kaikille! Opas saavutettavan kulttuurifestivaalin järjestämiseen*. Kulttuuria kaikille -palvelu. Haettu 12.4.2020 osoitteesta http://www.cultureforall.fi/doc/tietopaketti-ja-opaat/Tapahtumia_kaikille_opas.pdf

Kamila, M. (2019). *Johdanto muotoiluajatteluun*. Haettu 13.4.2020 osoitteesta <https://peda.net/jk/ay/pp/jmll/jmjs2:file/download/1b21feb494d0b9a619297c5f04d77b2e07bdd716/JOHDANTO%20MUOTOILUAJATTELUUN%2C%20Jyväskylä%2C%20syksy%202019.pdf>

Karjalainen, N. (2019). *Turvallisempi tila antaa enemmän kuin ottaa*. Loukko ry. Haettu 12.4.2020 osoitteesta <https://www.kulttuuri-loukko.fi/turvallisempi-tila-antaa-enemman-kuin-ottaa/>

McFarland Bruce, K. (2016). *Pride Parades: How a Parade Changed the world*. New York: New York University Press.

Museovirasto. (2019a). *Nykydokumentointi*. Haettu 15.4.2020 osoitteesta <https://www.kansallismuseo.fi/fi/kokoelmat/kansallismuseo-dokumento-nykypaivaee>

Museovirasto. (2019b). *Transpride-solmuke – karnevaaliasuste ja kannanotto ihmisoikeuksien puolesta*. Haettu 26.3.2020 osoitteesta <https://www.kansallismuseo.fi/fi/kuukauden-esineet/2019/transpride-solmuke-karnevaaliasuste-ja-kannanotto-ihmisoikeuksien-puolesta>

Museovirasto. (2019c). *Kansallismuseo on tämän vuoden Pride House*. Haettu 4.4.2020 osoitteesta <https://www.kansallismuseo.fi/fi/ajankoh-taista/kansallismuseo-vuoden-pride-house>

Museovirasto. (n.d.). *Suomen kansallismuseo*. Haettu 26.3.2020 osoitteesta <https://www.kansallismuseo.fi/fi/suomen-kansallismuseo/suomen-kansallismuseo>

Oikeusministeriö. (n.d.). *Sateenkaarisanasto*. Haettu 28.3.2020 osoitteesta <https://oikeusministerio.fi/sateenkaarisanasto>

Oikeusministeriö. (n.d.). *Yhdenvertaisuus. Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan?* Haettu 6.4.2020 osoitteesta <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Pitman, G. (2019). *The Stonewall Riots*. New York: Abrams.

Rainbow Rights. (2019). *Tilaa moninaisuudelle!* Haettu 21.4.2020 osoitteesta <https://www.dropbox.com/s/nxuv9rfu011my65/Tilaa%20moninaisuudelle%21%20-opas%202019.pdf?dl=0>

Räsänen, H.-M. (2012). *Paikan henki ja koettu turvallisuus queer-tapahtumissa*. Opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Metropolia ammattikoreakoulu. Haettu 12.4.2020 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/40478/Rasanen_Henna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Seta ry. (2017) *Sukupuolen moninaisuus*. Haettu 14.4.2020 osoitteesta https://www.dropbox.com/s/xn6ncaqdmf6qr87/seta_sukupuolen_moninaisuus_kevyt.pdf?dl=0

Seta ry. (2020). *Sateenkaarisanasto*. Haettu 28.3.2020 osoitteesta <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>

Seta ry. (n.d.). *Moninaisuus mahtuu kouluun*. Haettu 14.4.2020 osoitteesta https://moodle.amk.fi/pluginfile.php/1164/mod_resource/content/4/moninaisuus%20mahtuu%20kouluun-%20esite.pdf

Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. (n.d.). *Sukupuolen moninaisuus*. Haettu 16.4.2020 osoitteesta <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/>

Taipale, T. (2005). *Osallistavat menetelmät. Tuki- ja virikeaineisto*. Kansan Sivistyksen Liitto KSL ry. Haettu 29.3.2020 osoitteesta <http://www.ksl.fi/images/osallistavatmenetelmat.pdf>

Trasek ry. (2019). *Translaki2019-kampanja tavoittelee kunnianhimoista translakiuudistusta*. Haettu 5.4.2020 osoitteesta <http://translaki.fi/2019/04/26/translaki2019-kampanja-tavoittelee-kunnianhimoista-translakuudistusta/>

Tuulaniemi, J. (2011). *Palvelumuotoilu*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Unicef. (n.d.). *Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus*. Haettu 6.4.2020 osoitteesta <https://www.unicef.fi/unicef/vastuullisuus/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/>

KUVALÄHTEET

Jounila, J. (2019).

Karisalo, S., Museovirasto. (2019). Transpride-solmuke. Haettu 27.4.2020 osoitteesta <https://www.kansallismuseo.fi/fi/kuukauden-esi-neet/2019/transpride-solmuke-karnevaaliasuste-ja-kannanotto-ihmisoi-keuksien-puolesta>

Museot. (n.d.). Kansallismuseo. Museo täynnä Suomen historian aarteita. Haettu 27.4.2020 osoitteesta https://museot.fi/museohaku/?museum_id=21128

Pride. (n.d.) Transgender flag. Non binary flag. Haettu 27.4.2020 osoitteesta <https://www.pride.com/pride/2018/6/13/complete-guide-queer-pride-flags-0#media-gallery-media-9>

Rahkamaa, H. (2019).

Seta ry. (2019). Kuvakaappaus @seta_ry:n Instagram-storysta 27.6.2019.

Tirilä, S., Museovirasto. (2019).

Viita, J. (2019).